

Alternativet til EU er demokrati

– om folkestyre
og EUs demokratiske underskud

Folkebevægelsen mod EU's delegation i GUE/NGL

Indholdsfortegnelse

Forord af MEP, professor Ole Krarup	3
Hvorfor er der demokratisk underskud i EU?	5
Den manglende debat om EU	7
Når Danmark sidder med ved bordet	9
Problemet med EU-Parlamentet.....	10
EU-lovgivning i store mængder	12
Lobbyisternes stigende magt	14
EF-domstolens indflydelse på folkestyret.....	15
EU's forsøg på at ændre det demokratiske underskud.....	16
Et EU-system – uden intern kritik	17
Alternativet til EU er demokrati.....	18

Udgiver: Folkebevægelsen mod EU's delegation i GUE/NGL
(Den Europæiske Venstrefløjs Fællesgruppe/Nordisk Grønne Venstre),
EU-parlamentet, ASP 07F343, Rue Wiertz, B-1047 Bruxelles
Tel: 0032 2 284 5152. Fax: 0032 2 284 9152
fb-gue@folkebevaegelsen.dk

Layout: Karen Hedegaard. Billeder: Folketinget.
Tryk: Mediefabrikken ApS, Informations Forlag

Forord

af MEP, professor Ole Krarup

● Der er to afgørende forudsætninger for et velfungerende folkestyre. Den første er, at "et folkestyre forudsætter et folk". Den anden forudsætning er, at folket er aktivt engageret i den politiske proces.

Demokrati drejer sig først og fremmest om samfundets organiske sammenhængskraft, som er forudsætningen for en meningsfuld regulering. Samfundet kan kun i begrænset omfang påvirkes – og slet ikke dikteres – gennem officielle vedtagelser truffet af en central autoritet. Demokrati er grundlæggende bundet til tradition og retskultur.

Pointen er, at folkestyrets afgørende betingelser findes inden for de enkelte medlemslande, ikke i EU som helhed. EUs såkaldte "Unionsborgere" udgør ikke noget folk, og EU er ikke et "samfund", men forskellige samfund, der

som sådanne ikke uden videre kan ensrettes.

Her finder vi den egentlige forklaring på EUs velkendte demokratiske underskud. EU-ledere og statschefer kalkulerer – fejlagtigt – med, at dette underskud kan udlignes, ved at EUs parlament udstyres med magt som nationale parlamenter, eller at Rådsmøder gøres offentligt tilgængelige. Trods årtiers politiske programmer er det ikke lykkedes EUs institutioner at skabe noget "europæisk demokrati".

Denne pjece viser omvendt, at alternativet til EUs "demokrati" er et rigtigt folkestyre.

Hvorfor er der demokratisk underskud i EU?

● I EU er det Kommissionens ikke-valgte embedsmænd, der fremlægger lovforslag. Kommissionen har derfor nærmest funktion som en regering, men uden den almindelige demokratiske kontrol. Der er ingen opposition til at kontrollere "regeringen" på samme måde som i Folketinget. Kommissionen kan ikke uden videre skiftes ud, hvis befolkningerne ønsker en anden politik.

Ministrene i Rådet og medlemmerne af EU-parlamentet er politisk valgte, men Rådet kan tage beslutninger med flertalsafgørelser. Hele lande kan stemmes ned.

Parlamentet er sammensat af medlemmer fra alle 25 EU-lande, men de er valgt i deres respektive hjemlande, og antallet afhænger af landets størrelse. Derfor har tyskernes 99 medlemmer en relativt større vægt end de 14 danske medlemmer.

Beslutninger, der har direkte indvirkning på danske vælgeres hverdag, tages således hovedsageligt af politikere og embedsmænd, der ikke står direkte til ansvar over for danske vælgere.

Sammenlagt skaber det en situation, hvor EU-institutionerne både er langt fra borgerne og uden for politisk rækkevidde.

Det er det, der skaber det afgørende demokratiske underskud i EU.

● ...bureaukratisk slankekur og frisk luft er tiltrængt, men det ændrer ikke grundproblemet: At unionen trods alle lapperier i 1990'erne stadig slæber rundt på et dybt demokratisk legitimitetsproblem.

*Leder i Information
27. september 2005*

Den manglende debat om EU

● Problemet med det demokratiske underskud forstærkes af EU-debatten og den måde, medierne behandler EU på.

Et sundt folkestyre forudsætter mere, end at TV-Avisen dækker en kontroversiel nyhed. Foreninger, partier og privatpersoner bør også have mulighed for at diskutere og opnå indflydelse på den førte politik.

Hverken udfaldet af folketings- eller parlamentsvalg gør en afgørende forskel, når det kommer til de samlede EU-beslutninger. På mange måder er den eneste mulighed for at påvirke EU's udvikling at stemme ved folkeafstemninger. Men de holdes sjældent, og mange politikere ønsker at undgå dem af frygt for vælgerne.

EU bliver endnu mere fjernt og uvedkommende, fordi befolkningen ikke har mulighed for at blive hørt.

Medierne forværrer dette ved ofte at nøjes med at formidle nyheden, uden at de forskellige nuancer og politisk

modstridende holdninger kommer med. Selv om de nuværende kriser i EU i høj grad skyldes indbyggede systemfejl frem for politisk uenighed om enkelt-sager, så fremgår det sjældent af mediernes rapportering.

EU-eliten bliver altid overrasket, når befolkningerne reagerer på de fundamentale problemer. Det så man f.eks. ved folkeafstemningerne i Frankrig og Holland om EU-grundloven.

Franskmændene var bl.a. imod den sociale udvikling, som EU-grundloven ville medføre, og mange hollændere var utilfredse med ideen om at give mere magt til EU.

Reaktionen fra EU har været, at det handler om at få fortalt borgerne om alle fordelene ved EU. Men reklamekampagner og spindoktorer kan ikke ændre de fundamentale problemer. Der må en mere dybtgående debat til – og naturligvis mulighed for, at borger-nes afgørelser bliver respekteret.

Stemmevægte i Rådet i henhold til Nice-traktaten

	Antal stemmer	Befolkning i mio
Tyskland	29	82.0
Storbritannien	29	59.4
Frankrig	29	59.1
Italien	29	57.7
Spanien	27	39.4
Polen	27	38.6
Holland	13	15.8
Grækenland	12	10.6
Tjekkiet	12	10.3
Belgien	12	10.2
Ungarn	12	10.0
Portugal	12	9.9
Sverige	10	8.9
Østrig	10	8.1
Slovakiet	7	5.4
Danmark	7	5.3
Finland	7	5.2
Litauen	7	3.7
Irland	7	3.7
Letland	4	2.4
Slovenien	4	2.0
Estland	4	1.4
Cypern	4	0.8
Luxembourg	4	0.4
Malta	3	0.4

Når Danmark sidder med ved bordet

● Danmarks demokratiske indflydelse i EU er stærkt begrænset pga. landets størrelse. Men det siges alt for sjældent højt. Mange forestiller sig, at bare det at sidde med ved bordet er det samme som indflydelse. Andre er tilfredse, så længe man kan fastholde forestillingen om, at Danmarks indflydelse er større, end landets indbyggertal berettiger til.

Men indflydelse viser sig kun rigtig, når det lykkes at få sin vilje, selv om man ikke er enig med de andre. Her spiller muligheden for at nedlægge veto en afgørende rolle, men denne mulighed bliver mere og mere udhulet for hver traktatændring, det lykkes EU at få gennemført.

Ved kvalificerede flertalsafgørelser har Danmarks 7 ud af 321 stemmer i Ministerrådet reelt ingen betydning. Det kræver adskillige andre lande at blokere for en beslutning.

Vetoretten er vigtig at fastholde, fordi

det er den eneste garant for, at danske vælgere ikke bliver løbet fuldstændig over ende. I disse år er der en række miljø-, social- og arbejdsmarkedssager, der enten kan forværre dansk miljølovgivning eller den danske velfærdsmodel. Her er det afgørende, at danske ministre kan sige fra, når det virkelig gælder.

Komitologi: EU kan også tage vedtagne regler gennem "udvalg" i den såkaldte komitologi-procedure. Når komitologi benyttes, er det reelt embedsmænd – og ikke politikere i Rådet – der tager beslutningerne.

I 2003 var der 256 forskellige komitologi-udvalg, men det er uklart, hvor stor indflydelse disse udvalg har, og hvor mange beslutninger de reelt tager.

Problemet med EU-parlamentet

● EUs demokratiske underskud er en accepteret kendsgerning i EU. Men den foreslåede løsning, at give EU-parlamentet mere magt, vil ikke løse problemet. For trods EU-parlamentets øgede indflydelse er vælgeres interesse dalende. Det kan skyldes, at der er alt for mange "forhenværende" eller ukendte politikere. Men en anden grund er, at hver enkelt parlamentariker kun udgør én stemme ud af 732. Selv hvis de 14

● I 1980'erne kaldte Margaret Thatcher det for et Mickey Mouse-parlament, fordi det ikke havde reelle magtbeføjelser. Sådan er det ikke længere. EU-parlamentet har fået langt mere magt – problemet er, at kun 14 ud af 732 medlemmer står til regnskab over for vælgerne i Danmark.

danskere stod sammen om en politisk sag, ville de ikke kunne påvirke en beslutning.

Modargumentet er, at EU-parlamentet handler mere om politisk overbevisning end nationalitet. Men fortalernes for Parlamentet overser, hvor ofte nationale interesser kommer på tværs. Selvom det "dobbelte" parlament i Strasbourg koster over en milliard kroner om året, vil franskmændene ikke nedlægge det. Socialister fra de sydlige

EU-lande vil ikke skære i landbrugsstøtten, selvom EUs landbrugspolitik er skadelig for udviklingslandene. Parlamentarikerne vil samlet set ikke fjerne dyretransporter, selvom alle danske parlamentarikere ønsker det.

Selv ved så vigtige sager er de danske parlamentarikere, og dermed de danske vælgere, reelt uden indflydelse. Man må bare acceptere, at det er en del af prisen for EU-medlemskabet.

Magtesløsheden forklarer delvis,

hvorfor stemmeprocenten er langt højere ved folketingsvalg end ved parlamentsvalg. Til gengæld er det ikke ligefrem en god grund til at give Parlamentet mere magt, som det bl.a. er foreslået i EU-grundloven. Hvis man skulle vurdere det efter befolkningernes demokratiske interesse ville det være bedre, hvis Folketinget tog beslutningerne.

Gennemsnitlig deltagelse i valg til EU-parlamentet

1979:	63,0 %
1984:	61,0 %
1989:	58,5 %
1994:	56,8 %
1999:	49,8 %
2004:	45,6 %

Kilde: www.elections2004.eu.int

EU-lovgivning i

● EU holder meget af at regulere ned i mindste detalje. Det har medført, at EU nu nærmest har et byzantinsk system af love og regler. Ingen vil med sikkerhed kunne fastslå, hvor meget lovgivning der findes. Det gør det uoverskueligt for den enkelte borger at vurdere, om der reelt er behov for lovgivningen.

Hvert år fremlægger Kommissionen omkring 800 dokumenter, hvoraf flere hundrede enten skaber nye direktiver og forordninger eller ændrer allerede eksisterende EU-lovgivning.

Mange tror, at EUs såkaldte "nærhedsprincip" er med til at sikre, at "beslutningerne tages så tæt på borgerne som muligt".

Men sådan er det ikke i praksis. EU har en formidabel evne til at argumentere for, at noget skal være et EU-anliggende. Derfor bliver der ofte fore-

store mængder

slået lovgivning, der bedre kunne varetages af medlemsstaterne.

Det sker også tit, at der er politisk uenighed om, hvilke standarder man ønsker, f.eks. på miljøområdet. I Danmark ønsker man som regel en høj miljøstandard, men det er altid en kamp at få lov til at bevare eller få lov til at fastsætte højere standarder end i resten af EU.

Et velfungerende folkestyre kendetegnes ved, at der er balance mellem befolkningernes politiske ønsker og politikernes praktiske arbejde.

Denne balance findes ikke i EU. Fra centralt hold er det umuligt at vurdere, hvad der specifikt er brug for i de enkelte lande.

Men i stedet for tilbageholdenhed har EU valgt at harmonisere og har ofte foreslået mere lovgivning, end der er brug for.

Barroso-pakken

I efteråret 2005 begyndte Kommissionens formand Barroso at tale om at fjerne omkring 70 EU-regler, der var under udarbejdelse.

Formålet var efter sigende at gøre EU mindre regeltungt, men valget af regler var i høj grad politisk. De fleste gik i retning af deregulering til fordel for øget konkurrence, f.eks. at regler om social sikring samt miljø og sundhed skulle stoppes. Det politiske spørgsmål er, om det rigtige initiativ også havde den rigtige politiske prioritering?

Lobbyisternes stigende magt

● Samtidig med EUs øgede magt er lobby-aktiviteten steget markant. Kommissionen og Parlamentet er ofte afhængige af lobbyisternes informationer, fordi der ikke er tid til at sætte sig ind i alle forslag. Men samlet betyder det, at lobbyisterne har stor indflydelse i forbindelse med lovgivningsarbejdet. De skriver f.eks. ofte ændringsforslag direkte på vegne af EU-parlamentets medlemmer.

Lobbyisme ville ikke være et stort problem, hvis det var nemt og åbent for alle at deltage. Men der er ingen garantier for, at alle sider af en sag bliver belyst. Det afhænger af lobbyisternes dygtighed og ikke mindst ressourcer, hvilket er en klar fordel for større og rigere organisationer.

Miljø- og forbrugerorganisationer hører yderst sjældent til denne kategori og kan trods gode argumenter ikke få dem formidlet så godt, som f.eks. store virksomheder kan.

Den samlede effekt af lobbyisme er uklar og har også sine fordele, men alle er enige om, at omfanget er blevet større. Flere og flere danske organisationer har nu også kontorer i Bruxelles.

Øget lobbyisme er til gengæld et eksempel på, at magten mere og mere flyttes fra Folketinget til EU. Borgernes og mediernes interesse er til gengæld ikke flyttet med, og det forhindrer effektiv kontrol med lobbyisternes arbejde.

● Kommissionen anslår, at der er 15.000 lobbyister i Bruxelles. Corporate Europe Observatory anslår at 70% af lobbyisterne arbejder for erhvervsinteresser, 20% for regioner, byer og internationale organisationer, mens kun 10% repræsenterer de såkaldte NGO'er, herunder miljøbevægelser.

EF-domstolens indflydelse på folkestyret

● EUs magtfulde domstol, EF-domstolen, spiller ligeledes en afgørende rolle for det danske folkestyre. EF-domstolen kan nemlig tvinge medlemsstaterne til at følge dens afgørelser. På mange områder er det reelt ikke Folketinget eller Højesteret, der er den øverste myndighed i Danmark.

Der kan således opstå den mærkelige situation, at selv om hele befolkningen og det politiske system var enige om en særlig måde at indrette samfundet på, ville EF-domstolen kunne dømme i modsat retning.

Det er især den danske/nordiske arbejdsmarkedsmodel i forhold til EUs Indre Marked, der løbende skaber gnidninger. EF-domstolen skal nemlig dømme i henhold til EU-reglerne, og den er ikke tvunget til at tage hensyn til enkeltlandes særlige forhold.

Spørgsmålet på længere sigt er, hvor langt EF-domstolen er parat til at gå for at sikre den fortsatte udvikling i EU. Nu hvor EU-grundloven, i det mindste midlertidigt, er lagt til hvile, er der stor risiko for, at EF-domstolen igen vil blive mere aktiv i at presse "EU-integrationen" fremad. Igen uden tilstrækkelig demokratisk kontrol og indflydelse.

EU's forsøg på at ændre det demokratiske underskud

● De fleste af EU-systemets fortalere er udmærket klar over problemerne med det demokratiske underskud. Men i stedet for at stoppe op og tænke over, hvorfor underskuddet overhovedet opstod, fortsætter man med at ville give EUs institutioner mere magt.

I EU-grundloven blev det foreslået at øge EU-parlamentets indflydelse, samtidig med at man forsøgte at bilde vælgerne ind, at de nationale parlamenter også ville blive styrket. Men ved at områder flyttes fra enstemmighed til flertalsafgørelser, mindskes de nationale parlamenters mulighed for at stoppe EU-forslag.

Man kan i protokoller skrive, at de nationale parlamenter skal gøre mere for at undersøge de lovforslag, der kom-

mer fra EU. Men i praksis vil de nationale parlamenter ikke være meget andet end et gummistempel på beslutninger, der allerede er under vedtagelse.

Åbne Rådsmøder

Mange i EU-systemet tror også, at mere "åbenhed" ved f.eks. Rådsmøder fjerner noget af det demokratiske underskud. Men det kan aldrig blive andet end glasur på kagen.

Hvis befolkningen har givet op over for at deltage og påvirke beslutningsprocessen, så er afstanden allerede blevet for stor mellem borgere og politikere. Det er ikke nok at vide, hvad der foregår i magtens centrum. Det skal også være muligt at opnå indflydelse på det, der foregår.

Et EU-system – uden intern kritik?

● Et sundt demokrati bygger også på muligheden for kritik og kontrol af den offentlige administration. Men EU-myndighederne har flere gange vist at de forsvarer sig mod dem der kritiserer dem – og gerne gennem rettlige mod-angreb.

I 1995 havde den britiske økonom og kontorchef i EU, Bernard Connolly formastet sig til i sin bog, *'The Rotten Heart of Europe'* at lægge op til debat om EU-systemets udemokratiske struktur. Han ville forklare de økonomiske politikker på forståelig vis for EU-borgerne og forklare om de ting, der vedtages hen over hovedet på befolkningerne. Connolly blev suspenderet og senere fyret fra sit arbejde i EU. Fyret for at skabe debat om den måde EU fungerer på.

To andre eksempler er behandlingen af den tyske »Stern«-journalist Hans-Martin Tillack og regnskabschefen Marta Andreasen. De to havde hver for sig

afsløret svindel, korrupsion og nepotisme. Marta Andreasen blev mobbet og fyret, mens Hans-Martin Tillack fik ransaget sit kontor og sit arkiv beslåglagt af belgisk politi. Tillacks "forbrydelse" bestod i at have skrevet en række kritiske artikler om svindel med økonomiske midler i EU. Politirazziaen imod Tillack blev gennemført efter ordre fra EU's anti-svindel enhed, OLAF, der paradoksalt nok ville lukke munden på journalisten og finde ud af, hvem hans kilder var. Ifølge dagbladet Information var toppen i den daværende EU-kommission under Romano Prodi involveret i sagen (*Kilde: Information 22/11-2004*)

Samlet viser det, at EU-systemet ikke er åbent for selvkritik. Denne kultur af lukkethed gør det ligeledes sværere for udefrakommende at få indblik i det der foregår. Dermed besværliggøres offentlighedens muligheder for at udføre den nødvendige kontrol af magthaverne.

Alternativet til EU er demokrati

● I en tid med store europæiske og globale udfordringer er det naturligvis ikke tilstrækkeligt blot at fokusere på det danske folkestyre. Internationalt samarbejde er nødvendigt for at opnå de ønskede resultater.

Men den afgørende forskel mellem EU og alle andre internationale organisationer er, at EU har en særlig politisk ambition. EU ønsker at blive en samlet international magtfaktor, men det kan kun ske, ved at man centraliserer magten på bekostning af medlemsstaterne.

Demokrati i den sammenhæng bliver noget, man forsøger at "skabe" bagfter. Det opfattes ikke som en forudsætning for at fortsætte "den europæiske integration".

EU forsøger f.eks. at kompensere for den manglende folkelige opbakning ved at styrke "Unionsborgerskabet" og promovere EU-parlamentet som stedet, hvor borgernes vælger deres repræsen-

tanter direkte. Men begge dele er EU-elitens, og ikke de europæiske borgeres, opfindelser. Hverken Unionsborgerskabet eller EU-parlamentet opstod, fordi befolkningerne krævede det som nødvendige dele af et velfungerende folkestyre.

Den fortsatte tro på, at EU kan gøres "folkeligt" ved en styrkelse af netop disse to områder, er muligvis den største trussel mod udviklingen af et demokratisk og folkeligt baseret internationalt samarbejde. EU lader som om der lyttes til kritikken, men det ændrer ikke på overbevisningen om, at mere EU er den eneste vej frem.

Derfor er "alternativet til EU demokrati". Det er derfor, Danmark skal frigøres fra EU, for det er den eneste måde at sikre et rigtigt folkestyre. Danmark skal naturligvis fortsat samarbejde og handle med andre lande. Det er også vigtigt, at Danmark selvstændigt kan være med til at påvir-

ke den europæiske og globale udvikling.

Så alternativet er ikke at isolere Danmark. Nej'til EU er et ja til en anden måde at samarbejde på – fordi det vil gavne Danmark, Europa og verden.

● Der er altid politiske alternativer. Der er f.eks. et stort antal internationale organisationer, der varetager sikkerhedspolitiske, handelsmæssige og miljømæssige interesser, globalt og regionalt. Bl.a. FN, Europarådet, OSCE, EFTA, WTO og Nordisk Råd.

Læs også:

- EUs gode nabo – eller delstat i EU? 13 påstande og 13 svar om det at stå uden for EU.
- Europa hvorhen?, Ole Krarups scenarie "Norden som nabo til EU".
- EU-forfatningen – gennemgang og konsekvenser, 2. udgave.

Hjemmesider:

- Corporate Europe Observatory – www.corporateeurope.org
- EF-domstolen – www.curia.eu.int
- EU-kommissionen – europa.eu.int/comm
- EU-parlamentet – www.europarl.eu.int
- Folketinget – www.ft.dk
- Højesteret – www.hoejesteret.dk

Et velfungerende folkestyre forudsætter befolkningens aktive deltagelse i den politiske proces. Men det er ikke det, der kendetegner EU. Her tages beslutningerne langt fra borgerne, ofte kun observeret af et voksende antal lobbyister i Bruxelles.

Den lave valgdeltagelse i EU-parlamentsvalg og den manglende mediedækning af de politiske forskelle i EU viser tydeligt, hvor galt det står til. EU har reageret ved at kræve mere centralisering og flere magtbeføjelser, selvom disse krav ikke er opstået som et demokratisk ønske fra befolkningerne.

Det er derfor, "alternativet til EU er demokrati". Løsningen på EUs demokratiske underskud er ikke at øge EU-institutionernes magt, men at bringe beslutninger og indflydelse tættere på borgerne. Det kan bedst ske gennem Folketinget og en anden form for styrket internationalt samarbejde.

GUE/NGL

Forenede Europæiske Venstrefløj/Nordisk Grønne Venstre
Parlamentarisk gruppe - EUROPA-PARLAMENTET

